Il Dottore

Maske

Il Dottore er det berejste og belæste renaissancemenneske om hvem det kan siges at han har lært alt, og intet forstået. Han tager forbehold som en nyuddannet jurist og strøer om sig med fejlcitater på eksotiske fremmedsprog. Ofte kløjs han i sine egne forklaringer og må til tilhørernes store rædsel begynde forfra – hvis de da ikke for længst har fundet noget bedre at tage sig til. Patienter er døde mens han forsøgte at beskrive den overhængende livsfare de befandt sig i, og plukkemodne jomfruer faldet i søvn under hans lovprisninger af deres skønhed. Hvis nogen for sjov har giftet sig med ham, er han altid blevet gjort til hanrej på bryllupsnatten og skilt næste dag. Han har for vane at forelske sig i Columbina, men kommer lige så ofte til at bejle til hendes portræt som til hende selv.

Motivation

Under alle de mange fine fraser ligger et simpelt behov for anerkendelse og indsigt – og en evigt rumlende mave. Il Dottore har en glubsk appetit, og den blotte tanke om mad er nok til at få ham til at afbryde talestrømmen og begynde at snappe grådigt efter luften.

Figur

Il Dottore kombinerer store klodsede bevægelser med en himmelråbende uopmærksomhed. Hans mund står på vid gab – evigt klar til at lukke visdomsord ud – og hans blik fortaber sig i fjerne horisonter. Enten ser han ikke hvem der står foran ham, eller også forveksler han dem med nogle andre.

Funktion

Il Dottore er en mester i at afspore samtaler og sætter en ære i at forsøge at få hold på og forklare intrigen. Desværre forstår han den i bedste fald for sent og ender altid med at tage de forkerte forbehold. Til gengæld har han en enestående evne til at lade sig narre – og til at kede sine omgivelser så meget at de til sidst bliver nødt til at finde på noget sjovt.

Prolog

Rolle

Il Dottore er ven med den handelrejsende Pantalone og privatlærer for hans datter Columbina. Desværre dugger hans briller altid til når han prøver at undervise hende. Han har prøvet at tale med Pantalone om det, men når aldrig længere end til forbeholdene for det indledende udsagn.

De andre

Brighella – Il Dottores tjener. En noget ujævn karakter med en til tider anløben moral. Il Dottore ville da også for længst have smidt ham på porten hvis han kunne finde ud af at få opsigelsen formuleret.

Pantalone – Il Dottores højt estimerede ven og fortrolige. Sammen sætter de pris på livets mere raffinerede kvaliteter såsom et godt glas portvin serveret med en nøje udvalgt latinsk panegyrik.

Columbina – Pantalones yppigt svulmende datter og Il Dottores elev. Han ville ønske at hun snørede korsettet mindre stramt, men gør sit bedste for at holde hovedet koldt.

Arlecchino – Pantalones tjener. En højst interessant underbegavelse der tilsyneladende ikke kan håndtere mere end én tanke ad gangen. Alligevel får han ofte Il Dottore på glatis med sin fuldstændige mangel på forbehold.

Scenen

Il Dottore sidder i en kærre sammen med Pantalone, Columbina og Brighella. Munden står på vid gab, og pegefingeren er løftet, men han kan ikke huske hvad det var han var ved at sige. Arlecchino sidder overskrævs på æslet der trækker kærren. Han har netop fortalt at de alle er døde, og er nu ved at forklare hvordan og hvorfor.

Instruktion

Il Dottore har for vane ikke at tro på sine sanser indtil andet er bevist, og vil bruge al sin lærdom og logik for at finde ud af om de virkelig er døde eller ej. Han insisterer på ikke at fælde dom over Arlecchinos forklaring før alle sagens detaljer er kommet frem i måneskinnet, eller nogen serverer natmad.

Lazzi

Testamentet
Il Dottore prøver at få Pantalone til at nedfælde sit testamente ifald han skulle vise sig at være død. Han udviser en vis forsigtig interessere for hvad der skal ske med hans formue og hans datter Columbina.

Akt I

Rolle

Il Dottore er født og opvokset i Venedig, men forlod byen da der ikke var flere fag at studere på universitetet. Siden rejste og studerede han over hele Italien i håbet om en dag at få et af de store professorater i Rom. Men med årene høstede han så mange titler og æresbevisninger at der ikke længere var plads til hans underskrift på ansættelseskontrakten. Derfor måtte han takke nej til professoratet da han endelig fik tilbuddet, og er nu vendt tilbage til sin fødeby for første gang i mange år. Her håber han at kunne finde nåde under ungdomsvennen Pantalones rige og magtfulde vinger.

De andre

Pantalone – Il Dottores ven fra gamle dage. De voksede op side om side og stod sammen i tykt og tyndt. Il Dottore er overbevist om at Pantalone nok skal tage pænt imod ham og sørge for at han får en god stilling i byen.

Columbina – Kromutter på den taverna hvor Il Dottore møder Pantalone. Hun er bleg og svulstig som en antik statue, og så minder hun Il Dottore om en eller anden han lovede sig selv aldrig at glemme. Hvem eller hvorfor kan han desværre ikke huske.

Arlecchino – Tjener på Columbinas taverna. Synes at lide af en uhyre sjælden sove- og spiseforstyrrelse der får ham til skiftevis at blive meget træt og meget sulten. En mulig genvej til et professorat hvis blot sygdommen kan påvises.

Brighella – En overmåde hjælpsom ung mand der kender Venedig som hullerne i sine egne baglommer. Il Dottore skylder ham en tjeneste efter at have fået forklaret vejen til Pantalones hus af ham.

Scenen

Uden Brighellas dessiner havde Il Dottore aldrig fundet vej gennem karnevalsnatten til Pantalones hus. Da han endelig stod foran sin ungdoms andet hjem, så han at en fyrværkeriraket havde sat sig fast i tagskægget og stukket ild på det. Efter forgæves at have banket høfligt på døren i en tyve minutters tid, havde flammerne nu spredt sig helt op til tagryggen. I panik tog han sine støvler af og styrtede ned mod den nærmeste kanal for at hente vand i dem, men endte lige i favnen på Pantalone. Ved scenens begyndelse er han på det anstændigste ifærd med at vikle sig ud af sin gamle vens omklamrende arme.

Instruktion

Il Dottore åbner og lukker første akt.

Gennem hele scenen forsøger Il Dottore at få fortalt Pantalone at hans hus brænder. Som sædvanlig kløjs han i sine indviklede forklaringer og håbløse metaforer, og samtidig er han nervøs over at bringe sin gamle ven dårlige nyheder. Når det til sidst i scenen endelig lykkes ham at få det sagt, beder han alle tage med sig hvad de kan af vin og vand for at slukke branden. Scenen slutter med at han og de andre han kan få overtalt, forlader tavernaen og styrter afsted mod Pantalones hus.

Det er vigtigt at Il Dottore ikke får forklaret sig før Columbina har afsløret for Pantalone at hun er hans forsvundne datter. Hvis det trækker ud, kan Il Dottore skynde på afsløringen ved at antyde at han synes at kunne genkende Pantalones træk i hende.

Ud over at forsøge at fortælle Pantalone om branden skal Il Dottore også gøre hvad han for at indsmigre sig hos sin gamle ven. Uden hans hjælp og støtte ved han ikke hvordan han nogensinde skal få sig en god og respektabel stilling inden for de højere videnskaber.

Lazzi

De gode gamle dage
Il Dottore minder Pantalone om de tætte bånd der altid har eksisteret mellem dem, ved at fortælle historier fra deres ungdom. Desværre kommer han altid til at vælge de historier der er mest pinlige for Pantalone. Som dengang han skjulte sig på latrinen for sin elskerindes far, og brædtet gav efter, så han styrtede ned i gyllet. Eller dengang han tabte et væddemål fordi han troede at Dante havde skrevet bibelen.

Sjældne sygdomme kræver sjældne kure
Il Dottore fortæller Arlecchino at han lider af spiseløshed og søvnforstyrrelse, og tilbyder at udføre forskellige obskure medicinske eksperimenter på ham. Arlecchino skal blandt andet indtage sære stillinger, tisse over kors med en olding (Pantalone) og lave bukkespring over ryggen på en from mand (hvilket i Il Dottores øjne ikke kan være andre end den unge og uskyldsrene Brighella).

In vino veritas
Il Dottore præsenterer alle interesserede for et fint pulver der blandet op med vin, giver veritas – sandhed. Hvis en person der netop har drukket opblandingen, lyver, vil hans læber straks blive blå. Det bliver de imidlertid også hvis han taler sandt, men så langt når Il Dottore næppe med sin indviklede forklaring før nogen har kastet sig over pulveret. Uanset hvem der indtager blandingen, kan Il Dottore konstatere at de har fået blå læber, og at de derfor enten lyver eller taler sandt.

Akt II

Rolle

Il Dottore er rejsende i apotekervarer og tilknyttet teaterdirektøren Pantalones komedietrup. Inden forestillingerne sælger han alskens miksturer og vidunderkure fra scenen. For nylig tilbød Pantalone ham sin egen rolle som den gamle dommer der værner strengt om datteren Columbinas dyd. Efter lange og komplicerede regnestykker fandt Il Dottore frem til at mere tid på scenen nødvendigvis måtte være ensbetydende med mere gang i apotekerforretningen. Helt sådan er det desværre ikke gået. Columbinas dyd er ikke sådan at forsvare, og rollen kræver efterhånden så meget af Il Dottore at han har svært ved at finde tid til at sælge sine varer undervejs. På den anden side er han bange for at skuffe Pantalone og blive smidt helt ud af truppen, så nu gælder det om at finde den svære balance mellem komediespil og salgstaler.

De andre

Pantalone – Leder af truppen og gift med Columbina. Lider af et voldsomt kolerisk temperament der især kommer til udtryk under forestillingerne. Han nægter at lade sig behandle for det.

Columbina – Truppens farligt smukke førsteskuespillerinde der kan få enhver mands skridtpose til at briste. Il Dottore har stor succes med at sælge nerveklemmer til hendes beundrere. Selv foretrækker han dog at klare sig uden – og er efterhånden blevet helt ferm til at sy revnede skridtposer sammen igen.

Arlecchino – Truppens staldkarl der som Il Dottore selv også er blevet forfremmet til komediant. Han optræder i rollen som Columbinas elskede, men synes usædvanligt upåvirket af hendes nærvær. Et interessant tilfælde.

Brighella – Komediant i Pantalones trup og en god aftager af sovepulver og sjældne giftpræparater. Il Dottore nyder at gøre forretninger med ham, men ville aldrig drikke af et glas fra hans hånd.

Scenen

Truppen skal til at opføre Pantalones nye scenarie ”Slagbænken”. Il Dottore begynder scenariet i kulissen hvor han afventer sine instruktioner fra Pantalone. Resten af truppen er allerede inde på scenen hvor Pantalone er ved at gøre klar til sin præsentation af scenariet.

Instruktion

Under Pantalones præsentation forsøger Il Dottore at snige sig ind på scenen for at demonstrere sine varer for publikum. Han udøver den størst tænkelige diskretion, men har ikke altid fuld kontrol over effekten af de miksturer og instrumenter han udsætter sig selv og sin krop for.

Selve scenariet består af en række situationer som Pantalone instruerer fra scenekanten. Il Dottore spiller rollen som den strenge dommer der ikke vil tillade sin datter Columbina at gifte sig med hustjeneren Arlecchino.

Som komediant er Il Dottore splittet mellem sin loyalitet over for teaterdirektøren og sit ønske om at sælge flere varer. Han prøver at få de to ting flettet umærkeligt sammen på scenen, men uden større held. Desuden er han ikke just den rette til at spille Pantalones rolle som den stivsindede dommer der styrer sit hjem med flere pisk end gulerødder. Det er direkte imod Il Dottores natur at være selvsikker og træffe valg.

Il Dottore er med i følgende situationer i scenariet:

1. Mødet (Columbina, Arlecchino, Il Dottore)
Columbina og Arlecchino er ifærd med at bekende deres forbudte kærlighed til hinanden da Il Dottore træder ind og afbryder dem. Han sender Columbina ind på sit kammer og forbyder Arlecchino at sætte ben i huset igen.

2. Et godt tilbud (Il Dottore, Brighella)
Da Columbina og Arlecchino har forladt scenen, springer den snu tyveknægt Brighella op fra slagbænken hvor han har ligget skjult og overværet optrinnet. Han tilbyder at hjælpe Il Dottore med at sikre sig at Arlecchino ikke vender tilbage til huset igen. Det eneste han behøver, er Il Dottores fulde tillid og en mindre betaling. Efter at have klaget sin nød og sat sig tiggerstaven i udsigt accepterer Il Dottore tilbuddet.

4. Tyveriet (Brighella, Columbina, Il Dottore)
Når Arlecchino (forklædt som Brighella) har forladt scenen, begynder Brighella (forklædt som Arlecchino) at gennemsøge slagbænken. Han finder og stjæler Il Dottores pengetaske, men i samme øjeblik han er på vej væk fra åstedet, kommer Columbina ind på scenen. Hun får øje på Brighella og falder ham om halsen i den tro at han er Arlecchino der er kommet for at tage hende med sig. Da de hører Il Dottore rumstere i kulissen, springer de ned i slagbænken og gemmer sig.

5. Afsløringen (Il Dottore, Arlecchino)
Il Dottore kommer ind på scenen og åbner slagbænken for at tælle sine penge. Brighella rækker pengetasken op til ham og lukker slagbænken igen. Uden at tænke nærmere over det tager Il Dottore imod tasken og ser at den er tom. Ude af sig selv af raseri forbander han Arlecchino der i samme øjeblik kommer svært forslået ind på scenen forklædt som Brighella. Han trygler Il Dottore om at hjælpe ham med at finde den rigtige Brighella, men Il Dottore tror at Arlecchino *er* Brighella, og siger til ham at han jo står lige dér. Il Dottore fortæller at Arlecchino har stjålet hans penge og tilbyder den falske Brighella (Arlecchino) at han kan få hans datter Columbina hvis bare han finder Arlecchino. Arlecchino smider straks Brighellas tøj for blot at blive jagtet rundt på scenen af den galsindede Il Dottore.

6. Kærlighed står for fald (alle)
Mens Il Dottore jagter Arlecchino rundt på scenen, kravler Columbina op af slagbænken for at liste Brighella (stadig forklædt som Arlecchino) ud af huset. Hendes hår er i uorden, og hendes kjoleliv er løsnet. Men da hun ser Arlecchino løbe halvnøgen rundt og Brighellas tøj ligge på gulvet, forstår hun sammenhængen. Hun styrter omkuld med et skrig, og da Il Dottore bøjer sig ned over hende, ser han at hun er død.

7. Når enden er skidt, er alting godt (alle)
Overvældet af sorg knæler Arlecchino ned ved siden af Columbina, lægger hendes hænder om sin hals og lader hende kvæle ham i hendes dødskramper. Il Dottore sidder modløs og stirrer på sin døde datter indtil Brighella fortæller ham at hun ikke var andet end en billig tøjte, og viser ham pengene han har gemt på bunden af slagbænken. Il Dottore omfavner Brighella, giver ham en klækkelig belønning og ansætter ham som sin nye hustjener.

Sådan lyder i hvert fald Pantalones bud på en slutning på scenariet. Men Il Dottore er ikke enig i den og vil forsøge at tage den op til diskussion når de når så langt. For det første mener han som læge slet ikke at Columbina kan dø af så uskyldigt et chok, eller at Arlecchino for den sags skyld kan kvæle sig selv med hendes kraftesløse hænder. For det andet finder han det både usmageligt og urealistisk at en dommer og en forbryder skulle kunne dele hus.

Il Dottore har ikke i sinde at spolere scenariet, men vil forsøge at lufte sine protester inden for historiens rammer. I forvejen synes han at der er for meget handling og for lidt tanke i komediespil, så en lille rask diskussion kan vel ikke være af vejen?

Lazzi

Et forretningseventyr
Il Dottore tilbyder Arlecchino en andel i sit salg hvis han må årelade ham. Il Dottore planlægger at hælde Arlecchinos tilsyneladende fuldstændigt upåvirkelige blod på små flasker og sælge det som nervemedicin til værdigt trængende.

Beskidte tricks
Il Dottore forhører sig diskret om Brighella skulle være interesseret i en ny dosis af den duftsalve der får folk til at besvime hvis man smører den under næsen på dem. Måske han kunne bruge den til at sætte Arlecchino ud af spillet for en stund eller få Columbina til at dåne belejligt i hans arme.

Kold i bøtten
Når Pantalone får et af sine sædvanlige raserianfald ude i kulissen, tilbyder Il Dottore ham en kur til at dæmpe hans temperament. Det eneste Pantalone skal gøre, er at drikke en flaske tyktflydende mosevand og slå ti kolbøtter, så det fordeler sig i kroppen.

Nerveklemmen
Nerveklemmen er et glimrende middel til at passivisere besværlige elementer med. Il Dottore kan snapt sætte den fast i nakken på en af de andre og få vedkommende til at falde sammen som en kludedukke.Og så er folk altid så dejligt rolige når først de kommer op at stå igen.

Akt III

Rolle

Il Dottore er præst i den lille by Mazzanti hvor fyrst Pantalone regerer. Med tiden er han dog blevet i tvivl om han har forfulgt det forkerte kald. For ganske vist har hans forstand aldrig levnet meget plads til fornuften, men hvad angår intuition og bøn, har den helt fortrængt dem. Dog ikke mere end at han i sin fortvivlelse over ikke at kunne forstå den gud han tjener, har slået sig på altervinen og fået blomkålstud. Hvordan skal han ellers kunne fylde folkets ører med tågesnak om alt det der ikke er det det er? Men snart er ventetiden forbi. Herren har åbenbaret sig i form af en ubesmittet undfangelse i datteren Columbinas skød. Hun var egentlig bestemt til at gå i nonnekloster, men nu er helligånden faret i hende, og Jesu genkomst en snarlig realitet. Et ægte stykke fysisk håndgribelig evidens Il Dottore kan løfte op og måle og veje og gøre ved efter alle naturvidenskabernes regler. Men først skal Columbinas bryllup med fyrst Pantalones søn Arlecchino overstås.

De andre

Columbina – Il Dottores højgravide datter. Hun er from som et lam og smuk som en madonna. Men desværre også stædig som et æsel. Og så er hun tilmed begyndt at kommentere svindet i altervinen.

Arlecchino – Den hellige dåre Columbina skal giftes med. Søn af fyrst Pantalone. Il Dottore ville ønske at han havde samme umiddelbare forståelse for livet som Arlecchino. Dog uden at være lige så forbandet dum.

Pantalone – Den lokale fyrste og byens rigeste og mest magtfulde mand. Insisterede på at få syndsforladelsen i medgift til brylluppet. Så nu ejer han også dén.

Brighella – Fyrst Pantalones frygtede vagtmester. Rygter vil vide at det er ham der gemmer sig bag bøddelmasken på byens skafot. Og at han gør det for at holde hjertet hårdt og blodet koldt.

Scenen

Il Dottore står ved alteret med vielsesringene rakt frem mod brudeparret. Columbina har klædt sin store runde mave i sort, mens Arlecchino har gemt hænderne langt oppe i sine silkeærmer. Tilstede er også fyrst Pantalone med en prægtig hat der vugger frem og tilbage på hans hoved indtil hele kirken synes at vugge med.

Instruktion

I samme øjeblik Columbina bekendtgør at hun alligevel ikke vil giftes med Arlecchino, mister Il Dottore balancen og må støtte sig til alteret. Han taber vielsesringene på gulvet og bliver nødt til at vende blikket bort fra Pantalone og hans hat for ikke at blive svimmel igen. Alligevel forsøger han at overtale Columbina til at ændre mening da han mener at det ville have været noget rod hvis ikke Maria havde haft Josef dengang hun fødte det første jesusbarn.

Når vagtmesteren Brighella kommer ind på scenen og fortæller at fjenden har omringet byen og kræver fyrst Pantalone udleveret, forstår Il Dottore at Gud har sat dem alle på en prøve, og at kun frelseren i Columbinas skød kan redde dem. Han prøver at sætte fødslen igang med alle forhåndenværende midler – fra komplicerede åndedrætsøvelser til trampolinspring på hendes mave. Samtidig forsøger han ihærdigt at overbevise de andre om at en jomfrufødsel vitterlig er den eneste mulige vej ud af krisen.

Når Il Dottore har fået de andre med på sin idé, eller de er blevet enige om en anden, går Columbinas fødsel igang. Straks falder Il Dottore på knæ og kravler mellem benene på hende. Han kommer ud på den anden side genfødt som sit arketypiske selv. Sammen med de andre stiger han op i skibskisten der hænger i et snoretræk over scenen, og begynder at ro mod Gud. Columbina beskriver rejsen fra sin plads i ”stævnen”, og tredjeakten slutter.

Il Dottore har en lille skid på gennem hele scenen. Han bruger vinen til at bygge bro mellem erkendelse og åbenbaring i sine konstante forsøg på at forstå og forklare verden ud fra et på én gang menneskeligt og guddommeligt synspunkt. Det er vigtigt at hans ord giver mening for ham selv. Om andre fatter en brik, er af mindre betydning.

Lazzi

Sandhed er vanvid
Il Dottore forsøger at forstå Arlecchino for at opnå samme lethed i omgangen med universet og dets gåder. Han stiller kryptiske spørgsmål om alt mellem himmel og jord og lader sig oplyse af Arlecchinos svar hvad end de så måtte være. Til sidst begynder han også at efterligne Arlecchinos gangart og gestik.

Gudefyrsten
Il Dottore bliver slået til jorden af klarsynet og erkender pludselig at det ikke er ham som præst men Pantalone som fyrste der er Guds repræsentant på jorden. Han byder straks Pantalone på et glas og belærer ham om lighederne mellem den almægtiges herredømme og fyrstens grusomme tyranni.

En djævel iblandt os
Il Dottore opdager at Brighella har en slående lighed med djævelen hvis man betragter ham gennem bunden af en flaske og med hovedet lidt på skrå. Han tilbyder at uddrive de onde ånder fra hans krop ved at binde ham til alteret og få sin uskyldsrene datter Columbina til at piske ham en tornekvist. Jo mere Brighella modsætter sig des farligere mener Il Dottore at de onde ånder er.

Epilog

Rolle

Ven med den handelrejsende Pantalone og privatlærer for hans datter Columbina. Desværre dugger hans briller altid til når han prøver at undervise hende. Han har prøvet at tale med Pantalone om det, men når aldrig længere end til forbeholdene for det indledende udsagn.

De andre

Brighella – Il Dottores tjener. En noget ujævn karakter med en til tider anløben moral. Il Dottore ville da også for længst have smidt ham på porten hvis han kunne finde ud af at få opsigelsen formuleret.

Pantalone – Il Dottores højt estimerede ven og fortrolige. Sammen sætter de pris på livets mere raffinerede kvaliteter såsom et godt glas portvin serveret med en nøje udvalgt latinsk panegyrik.

Columbina – Pantalones yppigt svulmende datter og Il Dottores elev. Han ville ønske at hun snørede korsettet mindre stramt, men gør sit bedste for at holde hovedet koldt.

Arlecchino – Pantalones tjener. En højst interessant underbegavelse der tilsyneladende ikke kan håndtere mere end én tanke ad gangen. Alligevel får han ofte Il Dottore på glatis med sin fuldstændige mangel på forbehold.

Scenen

Il Dottore sidder på ladet af en æselkærre og sover op ad Pantalone og Columbina.

Instruktion

Brighella vækker Il Dottore og læser et anklageskrift mod sig selv og sine rejsekammerater højt. De står anklaget for at have forsøgt at stjæle solen fra sig selv og skal som straf dømme sig selv til døden. Alle kan nu frit anklage og forsvare sig selv og hinanden. Retssagen er igang.

Il Dottore forsvarer sig med at solen er universets hjerte, og at det er på høje tid med et nærmere anatomisk studie af den. Ja, han vil endda gå så langt som til at betvivle at man kan kalde sig en rigtig videnskabsmand før man har studeret den.

Når æslet skryder, er retssagen slut. Il Dottore tager sin maske af og betragter den længe inden han modvilligt lægger den på jorden og eftertænksomt kravler op i kærren. Brighella er den sidste til at stige ombord. Æslet trækker dem ud af scenen, og scenariet slutter.

Lazzi

Pantalones fristelser
Il Dottore anklager Pantalone for at holde så udsøgte middagsselskaber at han helt mister interessen for sine bøger. Det ville være rart om Pantalone engang imellem kunne servere noget værre sprøjt end alle hans fine italienske vine.

Den ny verdensorden
Il Dottore anklager Brighella for brud på de ti bud og naturlovene. Hvis han bliver ved, kan Il Dottore i værste fald blive nødt til at skrive verden om – og så er det Brighella der alene må bære ansvaret for konsekvenserne.